

Læseplan for faget dansk som andetsprog – basisundervisning

10. klasse

Indhold

Indledning	3
Trinforløb for 10. klassetrin	4
Læsning	5
Lytning	6
Skrivning	7
Tale	8
It og medier	9
Innovation og entreprenørskab	10
Uddannelsesafklaring	11

Indledning

Faget dansk som andetsprog – basisundervisning er beregnet for elever, som ved optagelsen i skolen ikke har sproglige forudsætninger i dansk for at kunne deltage i klassens undervisning med rimeligt udbytte.

Basisundervisningen gives i to former; enten i modtagelsesklasser eller på hold. Modtagelsesklasser kan have op til 12 elever, og spændet mellem eleverne kan højst være tre klassetrin. Hold med basisundervisning kan omfatte op til syv elever og har ingen begrænsning på aldersforskel mellem eleverne.

Reglerne for organisering af undervisningen i faget findes i BEK nr 690 af 20/06/2014.

Basisundervisning i dansk som andetsprog er et toårigt forløb, som gives til elever, som ikke har tilstrækkeligt kendskab til dansk for at kunne indgå i almenundervisningen. Basisundervisningen kan gives i børnehaveklassen og i 1. til 10. klasse.

Basisundervisningen ophører senest efter to års forløb. Basisundervisning for elever, der er ankommet ved skolestart og senere i skoleforløbet, har et tydeligt fokus på sproget dansk, hvilket kommer til udtryk i fagets fire kompetenceområder: læsning, skrivning, lytning og tale.

Undervisningen skal indeholde alle fire kompetenceområder, så eleverne bliver så dygtige, som de kan.

Eleverne arbejder med sproget i mange forskellige situationer under hensyntagen til elevernes alder og såvel sproglige som faglige forudsætninger for at tilegne sig målsproget dansk.

Eleverne opbygger gennem forløbet strategier i forhold til de fire kompetenceområder, som er af betydning for elevernes sprogtilegnelse.

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer.

Læseplanen beskriver faget og danner grundlag for en helhedsorienteret undervisning. Det er væsentligt, at der i det enkelte undervisningsforløb arbejdes med flere færdigheds- og vidensområder på tværs af kompetenceområderne. Det skal endvidere tilstræbes, at undervisningen tilrettelægges, så den vekselvirker mellem den enkeltfaglige fordybelse og det tværfaglige arbejde.

De lovgivningsmæssige rammer for Fælles Mål er med lov nr. 1445 af 12. december 2017 blevet ændret med henblik på en lempelse af bindingsgraden ved at reducere antallet af Fælles Mål. Dette er gennemført ved, at færdigheds- og vidensmålene i Fælles Mål er gjort vejledende, således at de bindende elementer i Fælles Mål nu udgøres af fagformål, kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder. Denne læseplan er blevet gennemskrevet i foråret 2018 med henblik på at sikre, at læseplanerne for fag og emner formelt set er i overensstemmelse med de ændrede lovgivningsmæssige rammer om Fælles Mål.

Frem mod skoleåret 2019/20 vil der blive gennemført et mere omfattende arbejde med at revidere læseplaner og undervisningsvejledninger. Dette skal understøtte, at disse i højere grad tager afsæt i de politiske intentioner bag ændringen i rammerne for Fælles Mål samt anbefalingerne fra rådgivningsgruppen om Fælles Mål. Dette vil bl.a. betyde, at læseplaner og vejledninger ikke i samme grad som tidligere vil fokusere på arbejdet med mål som udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen. Det vil i denne sammenhæng bl.a. blive tydeliggjort, at mål er en didaktisk kategori ud af flere.

Trinforløb for 10. klassetrin

I den supplerende undervisning i 10. klasse er det centralt, at der er et meget tæt samarbejde mellem læreren i dansk som andetsprog og faglæreren i fagene. Dette samarbejde skal styrke eleverne fagligt, så de får videreudviklet og nuanceret den faglige og skønlitterære læsning, sådan at de kan læse de forskellige genrer, som de møder i skolens fag, med relevante strategier og metabevidsthed. Eleverne skal gennem

deres læsning og skrivning kunne tilegne sig faglig viden. Eleverne skal kunne beherske alle dele af deres skriveproces samt kunne redigere og korrigere deres egne og andres tekster på både makro- og mikroniveau. Eleverne skal have kompetencer til at lytte aktivt med fuld forståelse af det sagte i forskellige faglige og komplekse former med det formål at tilegne sig viden.

Endelig skal eleverne arbejde med at få et talt dansk, der er så tæt på målsproget som muligt, samt mestre forskellige komplekse former for talt fagsprog, herunder fremstillingsformer som bl.a. argumentation og diskussion med det henblik at tilegne sig faglig viden.

Læsning

Kompetenceområdet læsning omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Afkodning fokuserer på flydende læsning med passende hastighed.

Sprogforståelse fokuserer på vurdering af sproget i fagtekster.

Tekstforståelse fokuserer på vurdering af tekster i forskellige sammenhænge.

Strategier fokuserer på mange strategier til hukommelse før, under og efter læsningen.

Afkodning

I 10. klasse skal eleverne kunne læse flydende, og der skal fortsat arbejdes med afkodning for at sikre, at læsningen bliver flydende og med passende hastighed til formålet. Derudover skal eleverne arbejde med at vurdere, hvilke strategier der er mest hensigtsmæssige, når de støder på et ukendt ord, der ikke kan læses automatisk. Eleverne skal ligeledes være opmærksomme på forskellige problemer med afkodningen i forhold til låne- og fremmedord.

Sprogforståelse

Arbejdet med sprogforståelse skal være en integreret del af undervisningen i læsning. Arbejdet

med sprogforståelsen skal hjælpe eleverne til at kunne udlede en fagteksts sproglige begreber og udtryksformer med henblik på at kunne vurdere sproget i de fagtekster, eleverne arbejder med, og gøre dem opmærksomme på teksters særlige sproglige udfordringer i forhold til læseforståelsen. Eleverne kan arbejde med at analysere de fagtekster, de læser i forskellige fag, for at blive opmærksomme på de sproglige udfordringer, fagteksterne indeholder. Fagteksterne skal især have fokus på uddannelse og erhverv.

Tekstforståelse

I tekstforståelse skal elevernes metabevindsthed udvikles i forhold til læsningen, nu medsærligt

fokus på at kunne vurdere en tekst og dens indhold i forhold til den sammenhæng, den indgår i, og sætte den ind i en ny sammenhæng. Eleverne kan arbejde med at læse en tekst i én genre og omskrive den til en anden genre samt at kunne udlede information fra en given tekst.

Strategier

Eleverne skal lære at vurdere, hvilke læseforståelsesstrategier de har brug for, på en måde så eleverne har en bred vifte af strategier i forhold til hukommelse, overvågning og organisering til både før, under og efter læsningen. Eleverne skal desuden kunne vælge den relevante strategi i forhold til formål, fag og genre.

Lytning

Kompetenceområdet lytning omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Lytning fokuserer på tilegnelse af viden og sprog.

Kommunikation fokuserer på indholdet og budskabet i det sagte.

Sprogforståelse fokuserer på sproglige vendinger og udtryk uden for elevernes primære erfaringshorisont.

Strategier fokuserer på bevidst valg mellem lyttestrategier.

Lytning

Eleverne skal lære at tilegne sig sprog og viden gennem lytning. Det er væsentligt, at der arbejdes med at udvide elevernes tolkninger af forskellige udsagn i forskellige situationer, med forskellige emner samt måden, sproget bruges på. Aktiviteter knyttet til lytning kan være meget korte filmsekvenser eller autentiske situationer, hvoreleverne oplever, at det, der bliver sagt, ikke er det samme som det, der bliver ment.

Kommunikation

Eleverne skal lære, at lytning er en vigtig del af det at kommunikere i

alle situationer. Udgangspunktet for elevernes arbejde med kommunikation er naturligvis en sammenhæng mellem at lytte og at tale. Lytteaktiviteterne skal lede hen til, at eleverne præcist kan udtrykke, hvad indholdet og budskabet er i det sagte, som fx kunne være vejledningssamtaler, jobsamtale, foredrag med mere, der har fokus på uddannelse og erhverv.

Sprogforståelse

Der arbejdes med at lytte til og lytte efter sproglige vendinger, ordsprog og udtryk, herunder fx slang eller andre sprogvarian-

ter, der ligger uden for elevernes primære erfaringshorisont. Aktiviteter knyttet til sprogforståelse er fx indsamlinger af sproglige vendinger og udtryk, som eleverne hører i små filmsekvenser og lignende, der ikke er tæt på elevernes dagligdag. Det kunne være uddannelsesrelevante platforme – messer, praktik samt informationsaftener.

Strategier

Eleverne kantsætte mål for deres lytning og vælge bevidst blandt de lyttestrategier, som de kender, så den bedst mulige forståelse for talt dansk opnås.

Skrivning

Kompetenceområdet skrivning omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Retskrivning fokuserer på at korrigere fejl i stavning og retskrivning i egne og andres tekster.

Tekstproduktion fokuserer på sammenhængende tekster i forskellige faglige registre.

Kommunikationsforhold fokuserer på at skrive perspektiverende og vurderende.

Strategier fokuserer på videreudvikling af det skrivetekniske.

Retskrivning

I 10. klasse skal eleverne bruge deres viden og færdigheder i stavning til at finde og korrigere fejl i deres egne og i andres tekster. Der arbejdes med sprogrigtighed og korrektur både i forhold til ortografi, grammatik og punktering.

Tekstproduktion

Eleverne arbejder videre med at skrive sammenhængende tekster i de forskellige faglige registre. Her lægges vægten særligt på elever-

nes viden og færdigheder inden for ordforråd, ordklasser, bøjning, syntaks og stavning.

Kommunikationsforhold

Eleverne skal udvikle deres kompetencer, så de kan skrive perspektiverende og vurderende i forhold til forskellige faglige kontekster i en modtagerrettet kommunikation, og de ved, hvad de forskellige fags tekster kræver sprogligt og indholdsmæssigt i forhold til skrivesituationen.

Strategier

Eleverne skal lære at vurdere, hvilke skrivestrategier der er mest velegnede i de forskellige faser i skriveprocesserne. Og elevernes skrivestrategier skal videreudvikles og understøttes på det skrivetekniske plan i de forskellige faser af skriveprocessen. Undervisningen skal bevidstgøre eleverne og målrette eleverne i forhold til, hvordan deres skrivestrategier kan synliggøre deres viden om sprog og fag

Tale

Kompetenceområdet tale omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

Mundtlig fremstilling fokuserer på talt dansk i komplekse former.

Kommunikation fokuserer på saglige argumenter i forskellige situationer.

Grammatik fokuserer på præcis og korrekt dansk grammatik.

Strategier fokuserer på alle former for kommunikationsstrategier, herunder risikostrategier.

Mundtlig fremstilling

I arbejdet med mundtlig fremstilling skal det prioriteres, at eleverne kan udtrykke sig præcist eller så tæt på målsproget dansk som muligt. Undervisningen skal give eleverne eksplicite erfaringer og træning i præcist sprogbrug med udgangspunkt i elevernes intersprog.

Kommunikation

I kommunikation skal eleverne lære, hvordan de sprogligt kan indgå i offentlige sproglige sammenhænge som fx i en studievejledning, i en bank med mere.

Grammatik

Grammatikken skal fokusere på, at eleverne kan udtrykke sig mundtligt med brug af en korrekt dansk grammatik. Aktiviteter knyttet til dette kan være forskel-

lige øvelser, hvor eleverne skal forklare forskellige grammatiske forhold.

Strategier

I arbejdet med strategier fokuseres på tilegnelse af kommunikationsstrategier, så eleverne kan bruge sproget aktivt og funktionelt med inddragelse af risikostrategier og strategier baseret på modersmål eller fremmedsprog.

It og medier

It og medier er en ressource til basisundervisning. It og medier giver adgang til forskellige sproglige input, som er autentiske og aktuelle.

It- og mediekompetencer kan udspilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald.

Der arbejdes i alle kompetenceområder med eleverne som producenter og eleverne som ansvarlige deltagere.

Eleverne skal kunne bruge forskellige programmer, der kan støtte og styrke deres kommunikative kompetencer i alle kompetenceområderne læsning, skrivning, lytning og tale.

Der er særlig fokus på to af de fire elevpositioner:

Eleverne som kritiske undersøgere

De digitale ordbøger, grammatiske oversigter samt computerens stave- og grammatikkontrol funktioner som digitale hjælpemidler i basisundervisningen. Eleverne skal kunne foretage opslag gerne både på dansk og modersmålet samt vurdere, hvilket ord eller udtryk der passer ind i konteksten.

Eleverne som målrettede og kreative producenter

Eleverne skal have kompetencer som målrettede og kreative producenter i digital produktion inden for alle kompetenceområderne. Fx kan de i basisundervisningen lave en digital præsentation af sig selv og de nære omgivelser, som kan præsenteres mundtligt i basisundervisningen.

Innovation og entreprenørskab

Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire komplementære og indbyrdes afhængige dimensioner: handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling.

Sprogundervisning skal motivere eleverne til at udfolde sig, tage chancer og afprøve deres sprog i mange og gerne utraditionelle situationer. Det skal være helt naturligt at begå fejl, og alle skal vide, at det er fejlene, man lærer af. Det drejer sig om at lære at turde handle og eksperimentere som en naturlig del af fagligt arbejde og læring.

I alle kompetenceområderne arbejdes med færdigheds- og vidensområdet strategier. Eleverne skal strategisk kunne variere deres kommunikation mundtligt,

skriftligt og digitalt alt efter målgruppe og situation. At være innovativ og entreprenant omfatter i høj grad samarbejde. Vi er som oftest mest innovative gennem mødet med det, der er anderledes.

I alle kompetenceområderne arbejdes der med, at eleverne skal kunne kombinere og omsætte deres faglige viden på nye måder. Ved at give plads til utraditionelle forslag og idéer fra elevernes side skal de opmuntres til at eksperimentere og lege med både sprog og tematikker i undervisningen. Når eleverne får mulighed for at

udfolde sig gennem opgaver, der rummer udfordringer til flere sanser, motiveres de til at bruge deres fantasi. Det styrker elevernes divergente tænkning.

Centralt i udviklingen af elevernes innovative og entreprenante kompetencer er at sørge for succesoplevelser. Eleverne skal opnå tro på egen formåen gennem mange succesoplevelser og derigennem tro på, at de både i og uden for skolen er i stand til at løse de sproglige opgaver, de møder i en moderne verden.

Uddannelsesafklaring

Eleverne skal i 10. klasse arbejde med deres uddannelsesafklaring, herunder forestilling om job og karriere.

Eleverne skal arbejde med afklaring af egne ønsker og muligheder i forhold til uddannelses- og erhvervsmuligheder inden for fagområdet. Eleverne skal have fokus på udvikling af faglige, sociale og personlige kompetencer. I arbejdet hermed skal der være fokus på, at eleverne får indsigt i de kompetencer, der efterspørges inden for området.

Eleverne skal opnå viden om de uddannelses- og erhvervsmuligheder, der er inden for fagområdet, og kunne vurdere uddannelses- og erhvervsmulighederne. Eleverne skal kunne indsamle viden om området og kunne udforske og diskutere eksempler på faglige, personlige og sociale kompetencer, som kræves inden for fagområdet.

Eleverne skal som led i undervisningen også opnå afklaring i forhold til valg af ungdomsuddannelse. Eleverne arbejder med at forstå sammenhængen mellem de faglige kompetencer inden for faget og de efterfølgende valg af ungdomsuddannelser og job.